

Nr 195.

Av herrar **Mannerskantz** och **Andrén**, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till försvarets forskningsanstalt.

I teknikens århundrade är det för varje land i högre grad än någonsin tidigare av betydelse, att dess krigsmakt befinner sig på toppen i fråga om vapen och annan krigsmateriel. All krigserfarenhet visar, att underlåtenhet på detta område straffar sig hårt. Detta gäller i särskilt hög grad de små nationerna, vilka i mesta möjliga mån måste försöka ersätta kvantitet med kvalitet. I vårt land, som haft fred i över hundra år, måste man sträva efter att om möjligt även söka kompensera bristande krigserfarenhet med överlägsenhet i fråga om vapen och utrustning. Endast genom vetenskaplig forskning på hithörande områden kan i våra dagar ett land följa med utvecklingen och hävda sig. En omfattande forskning på det militära området ger emellertid även ett litet land möjlighet att skapa respekt för sitt försvar genom att en potentiell fiende hålles i ovisshet om vilka tekniska framsteg som gjorts. I vårt land bedrivs här ifrågavarande forskning främst av försvarets forskningsanstalt. Dess verksamhet har även stor betydelse för civilförsvaret och överhuvudtaget för skyddet av civilbefolkningen i krig. Skyddsrumms konstruktion, indikation av gaser och radioaktiv strålning äro några exempel på uppgifter, vars lösande förutsätter forskning av det slag, som bedrivs inom forskningsanstalten.

I de utrikespolitiskt labila tider, i vilka vi leva, måste det anses vara av allra största vikt, att försvarets forskningsanstalt erhåller de anslag till sin verksamhet, som erfordras för att forskningen skall kunna bedrivas så effektivt som är möjligt.

I årets statsverksproposition framhåller försvarsministern även, att den militära forskningens betydelse för vårt försvar av honom understrukits i olika sammanhang. Försvarsministern anför vidare: »Denna betydelse har för visso icke förringats genom det senaste årets allmänna militärpolitiska utveckling. Det framstår därför såsom i och för sig befogat såväl att forskningsanstaltens personalorganisation förstärkes som att i övrigt medel i ökad omfattning ställas till anstaltens förfogande för forskningsverksamhetens bedrivande». De logiska slutsatserna av sitt resonemang drar försvarsministern emellertid icke. Han fortsätter nämligen: »Å andra sidan utesluter emellertid ramen för budgetberäkningen för nästa budgetår anslagshöjningar av den storlek, som forskningsanstalten förutsatt. Med

hänsyn härtill finner jag mig icke kunna förorda, att anstaltens anslag för nästa budgetår uppräknas med högre belopp än sammanlagt omkring 1 500 000 kronor».

Ett närmare studium av statsverkspropositionen samt budgetredovisningarna ger vid handen, att den »uppräkning» av anstaltens anslag, varom försvarsministern talar, i verkligheten icke innebär någon ökning av de medel, som anstalten kommer att få disponera under det kommande budgetåret. Under budgetåret 1948/49 erhöll nämligen forskningsanstalten ett anslag å 5 266 000 kronor samt disponerade i reservation 1 643 340 kronor eller tillhopa 6 909 340 kronor. I årets statsverksproposition meddelar försvarsministern, att han avser att framlägga förslag om att ytterligare 500 000 kronor anvisas för innevarande budgetår (bilaga 6, s. 200). För innevarande budgetår skulle alltså försvarets forskningsanstalt disponera inalles kronor 7 409 340.

För budgetåret 1949/50 har forskningsanstalten begärt 10 659 000 kronor, av vilket belopp försvarsministern i statsverkspropositionen upptagit endast kronor 6 765 000, vilket alltså utgör en nedskärning med 3 914 000 kronor. I jämförelse med innevarande budgetår innebär försvarsministerns förslag en *minskning* med 644 340 kronor. Ett av fortifikationsförvaltningen framfört äskande om 1,5 milj. kronor till bergrumsanläggningar för anstalten har departementschefen endast upptagit till en mindre del. Forskningsanstaltens verksamhet är emellertid av allra största betydelse även under krig. Sålunda blir det då en särskilt viktig uppgift för den militära grundforskningen att snabbt finna medel och metoder mot av fienden tillämpade nya stridsmedel. Kunna sådana uppgifter icke lösas är risken mycket stor att de egna stridskrafterna och civilbefolkningen tillfogas katastrofala förluster. Skall en sådan forskningsverksamhet kunna försiggå i krig, måste den så gott sig göra låter vara undandragen fientliga flyg- och sabotageaktioner. Härför kräves oundgängligen tillgång till arbetslokaler i bergum. Anstaltens nuvarande anläggningar, som äro av provisorisk karaktär, bestå av oskyddade träbaracker. Äskande om anslag å 1,5 milj. kronor till bergum för anstalten har ingivits till Kungl. Maj:t. Byggnadsplaner och ritningar finnas. Departementschefen har emellertid endast upptagit 0,3 milj. kronor för ändamålet. Vi finna det synnerligen angeläget att äskandet bifalles i dess helhet.

En sådan beskärning av anslaget till den militära forskningen måste anses såsom mycket betänklig, särskilt av dem som hysa den uppfattningen, att inom ramen för försvarskostnaderna den vetenskapliga forskningen bör erhålla så stora anslag, som överhuvudtaget kunna användas.

Därest forskningsanstaltens äskanden icke tillgodoses kommer enligt uppgift minskning av personalen att bli nödvändig. Bl. a. nödgas kvalificerade, specialutbildade och svårersättliga forskare att lämna anstalten.

Verksamheten överhuvudtaget måste inskränkas, resultatet av pågående forskningar fördröjas och forskningar å viktiga områden helt nedläggas, varjämte vissa planerade stora forskningsuppgifter icke ens kunna påbörjas. Enligt uppgift lär vidare viss tillverkning av för försvaret betydelsefull materiel icke kunna påbörjas inom avsedd tid, varför man beträffande materielen i fråga skulle bli hänvisad till — en mycket osäker — import med därav följande valutaförlust. Verksamheten inom forskningsanstalten är av den natur, att närmare motivering för de ovan anförda påståendena beträffande vådorna av en minskning av anslaget till forskningsanstalten icke kan lämnas. Uppenbart är emellertid, att starka skäl tala för ett tillgodoseende av forskningsanstaltens anslagsäskanden.

Slutligen må även erinras om att forskningsanstaltens verksamhet dels är ägnad att leda till direkta besparingar t. ex. i fråga om kostnaderna för materielunderhåll, dels bidrager till att våra materielanskaffningsproblem kunna lösas på ett så ekonomiskt och samtidigt så effektivt sätt som möjligt. Investeringar i dess forskning löna sig alltså ekonomiskt på en mångfald olika sätt.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att utöver vad av Kungl. Maj:t föreslagits anvisa för budgetåret 1949/50

a) Till Försvarets forskningsanstalt: Avlöningar, ett anslag av 880 000 kronor

b) Till Försvarets forskningsanstalt: Omkostnader, ett anslag av 54 000 kronor

c) Till Försvarets forskningsanstalt: Viss forskningsverksamhet, ett anslag av 2 700 000 kronor

d) Till Försvarets forskningsanstalt: Engångsanskaffning av viss utrustning, ett anslag av 260 000 kronor

e) Till lokaler i berg för försvarets forskningsanstalt, ett anslag av 1 200 000 kronor

Stockholm den 23 januari 1949.

Axel Mannerskantz.

Georg Andrén.